

שלושה שאכלו פרק שביעי ברכות

מו.

עין משפט גר מצוה

כב א מיי פ"א מהלכות
ברכות ה' ב סג
עשין מ טו"ע א"ח ס"י
קסו ספ"ד:
כב ב מיי וטמט טו"ע
א"ח ע"ה ר"ל ספ"ד:
ג א מיי פ"ב ט"ז ס"י
טו"ע ט"ז:
כד ב מיי פ"ג ט"ז ס"י
טמג טו"ע א"ח ס"י
ב ה טו"ע א"ח ס"י קל
ספ"ד:
כו ב מיי פ"ד ט"ז ס"י
ברכות ה' ב ופ"א
הלכה א סג ט"ז:

רבינו הגנאל

עד היכן ברכת הזמון.
פירוש, לענין שאין היחיד
אומר אותה על עיקר, והוא
נדקט בברייתא שנים
ושלשה לשון זכר, לאו
אברותא קאי, אלא אי אחד
מהשלשה יודע ברכה
היא ושניה השני ושליש
השלישי השלישי, כל
אחד ואחד מוציא את
חברו. ונ"ב ששת מתרין
לשעמיה דכולי ע"ל ע"ל
הון מ"א דאמר שתיים ושלוש
שפיר ומ"א דאמר שלש
וארבע, דסבר ה"טוב והמטיב
דאורייתא, הליכין היחיד
מברך נוהה לך ורחמנ הטוב
והמטיב הרי שלש, מוסיף
ברכת הזמון שהיא הון הרי
ארבע, ודחו רב יוסף ורב
נחמן בר יצחק ורב יצחק בר
משהאל בר מרתא משהיה
דרב, כולן דחו ואמרו הטוב
והמטיב לאו דאורייתא, חד
אמר שהרי הפועלין עוקרין
אותה, וחד אמר שהרי
עוקרין בבית האבל, וחד
אמר שהרי פותח בה בברוך,
כלומר אינה מכלל ברכת
הזמון, שאלו היתה מכלל
ברכת הזמון לא הוה פותחין
בה בברוך, דהא תניא לך
הכורה הסמוכה לחברתה
אין פותחין בה בברוך.

רב ניסים גאון

ר' זירא הלש קביל עליה ר'
אבאון אי מיתחב קטין
חרין, שאקי, הדבר
שבשביבולו קיאר ר' זירא בזה
השם מפורש בבבא מציעא
בפרק השוכר את הפועלים
(דף פ"ג) ר' זירא כי סליק
לארץ ישראל יתיב שי
תעניתא ק' קמייחא כי הכא
דלישתח תלמודא דבבל
מינה כי חזי דלא ניטרח
בגורסיה ק' מציעיתא דלא
נישכור ר' אלעזר (בגמ' א"ח
ר' אלעזר) בשניה תנפול עליה
מילי דצבורא ק' בתרייתא
היכי דלא נישלוט בו
גורא דגנבת כל ל' יומין
הוה בדיק נפשיה שג'
תנורא סליק ותיב בגייה לא
הוה קא טלטט ביה גורא
יומא חד יתב ביה רבנן
עניינה וחרין חרין קורו
ליה קטין חרין שאקיה
ובמס' מנדרין פירק אחד
דיני ממונות (דף ז') תנוה
בריינו דהוה שבכבתייהו ר'
זירא כי ב"ח נפשיה דר'
זירא אמר עד האינא הוה
קטין חרין שאקיה דהוה בעא
על רחמי כו':

לא סבר לה מר להא דאמר ר"ה רמן בבב' ב'ו'. מיהו יש ליישב
הני תרי לישני דר' יוחנן כשזעל הבית מסב עמיה ודאי הוא
זועל ואורח מנכר וכו' אבל כשאין זעל הבית מסב עמיה הגדול
שזכה יעשה המזילה וגם הוא יצרך זכרת המזון:

עד היכן ברכת הזמון וכו'. פירש
רש"י ממתין עד הון והון בכלל
שנים אינם מצרכין הון ולא נהירא
דזכרת הון דלוריייתא ואין יחיד
פטור מינה ועוד הא קיימא לן כרז
ששת באיסורי ולדידה יחיד אומר
שנים וזכר דוכתא נקט שלש זכרות
ודוחק לומר דלא מיידי אלא זיש וזון
לרז ששת ועוד דמעשים בכל יום
דיחיד מצרך שלש זכרות ועוד

דמדתינא לקמן בפרקין (דף מח):
ו' וזכרת הון זכרת המזון ואלה מלהין
זו זכרת הון וקשה לרז ששת יחיד
הון זו זכרת המזון לכן יש לפרש
דקאי דלעיל דקאמר אחד מפסקין
לשנים ו' וזעי נמי [עד] היכי לרין
לחמתי עד שיצרכו השנים עד נכרך
ורז ששת אמר עד שיגמרו הון ומסס
ולטעמיא יכול היחיד ללכול ואלה משום
דחשיב זכרת הון מזמון וא' דודאי יחיד
נמי מתחייב מהון אלא משום דכיון
דנכרך אינה זכרה אינו אומרה לזדה
אלא יגמור עמה גם זכרת הון שהיא
זכרה והשתא יחיא דקיימא לן שפיר
כרז ששת וכפירוש זה אימתמר
צירושלמי: **ולא דאמר שנים**
ושלשה קסבר עד הון. ופירש"י שנים
ליחיד ושלושה לזמון ולפי שיטתו פירש
כן דוחק גדול הוא דכפרישית וכי
יחיד פטור מנכרת הון שהיא
דלוריייתא ועוד הואיל וקאי אכרכתא
אמאי נקט לשון זכר שנים ושלושה הוה
ליה לנתקט לשון קרז שנים ושלוש
לכן נראה פירוש על רז אלפס דקאי
אזני אדם והכי קאמר זכרת זמון
זשנים ושלושה זני אדם היכא שכל
אחד אינו יודע כי אס זכרה אמת
למאן דאמר שנים ושלושה קא סבר
עד הון כלומר זכרת הזמון עד הון
שמצרך עד סוף הון דכולה ככרה
אמת על זמון היא ולכתי קאמר שנים
או שלשה כלומר לפעמים נשלמה
זשנים והוא הדין באחד אבל נקט
שנים לזכותא ופעמים בשלושה זני
אדם שאחד יצרך מנכרך עד הון
והשני נוהה לך והשלישי עד זונה

ירושלים אבל לחלאין אין לזכך אס האחד אינו יודע כי אס החזי זכרה אבל רציעי לז לז דנכרך לזד לא חשיב זכרה ולכן אי אפשר לחלק
לשנים נכרך והון ומאן דאמר זד' קסבר עד נכרך דנכרך חשיב זכרה אמת לפני ענמה והון זכרה אחרת והיינו זד' שארצעה
זני אדם מצרכין אותן שאחד יאמר נכרך והשני הון והשלישי נוהה לך והרציעי עד זונה ירושלים:
כל הברכות ברוך וחותמות בברוך חוץ מברכת הפירות וברכת המצות וברכה הסמוכה לחברתה וברכה אחרונה
שבקריית שמע. והא לך הסדר זכרת אשר יכר אינה סמוכה לנטילת ידיים דנטילה שייכא זלל אשר יכר והרצה פעמים אומרה
לזדה אלהי נשמה אמאי אינה פותחת זכרון דאינה סמוכה לאשר יכר וכו' כגון אס לא זא מן הנקצים ידידי טהורות אין לרין לזכרת
אשר יכר ורין לומר הואיל ואין זה אלא הודאה זעלמא אינה פותחת זכרון והואיל וארוכה קאל וכן נמי
לרין לומר גזי אמת הוא עד שלא זכר א העולם וכו' וכל הני זכרות קטנות כל אחת זכרה לענמה כדאמרן זעלמא י' כד הוה מלהך הוה
מצרך מלעדי גזר וכן כולן ועוד דהוה קלרות והיין זכרת הפירות יתי רלון למי היא סמוכה ואומר רציעו תס שהיא מן הזכרה זרון אמת
ה' המעציר שניה פעמי וכהי רלון ואס תאמר והלא כל הזכרות כולן לרין זכרין לומר בתחיתמתן מעין פתיחתן והוא ליכא וייל
דשפיר הוי מעינה סמוך לחתימה מהמעציר דסמוך לחתימה איכא ותגמלני סמוך עובייה והיינו גמילות סמדים שהקצ"ה מעציר
שינה מן האדם ומחדש כחו כדאמרנין זמדרש חדשים לזקרים וגו' שהוא מחזיר הנשמה שלמה ושקטה בגוף כאשר היתה זכחלה אע"פ
שהיתה עיפה והיינו פעין פתיחתה ולעסוק דזכרי תורה והערב נא הכל זכרה אמת היא ורין לומר והערב נא וישתבח סמוכה
לזרון שאמר ולכן יש ליחיד שלא לספר צניייה אע"פ שיש הפסק עוצא פסוקי דומרה מכל מקום לא מפסקי וזוה יחיא זכרה אחרונה
שבק"ש אמת כו' אמת היא סמוכה אל אהבה וכו' ופסוקי ק"ש לא מפסקי ואס תאמר זכרה אחרונה למי שהוא קורא בתורה אמאי
לריכה לפתוח זכרון הא סמוכה לחזרתה לזכרה ראשונה ויש לומר לפי שהיו רגילים י' שלא היו מצרכים רק הראשון זכרה ראשונה
והאחרון זכרה אחרונה ואיכא הפסק גדול בין ראשון לאחרון י' שזו שמקנו שתייהן לכל א' וא' משום הגנכסין ומשום היוצאים לא זרה ממקומה:
והטוב

קטניא חריך שקי. כך היו קורין לר' זירא. וטעמא מפרש זכרה
מזיעא בהשוכר את הפועלים (דף פ"ג). **כי מטא למשרי.** לישנא
דשירותא כלומר לפרוס זכרת המזילה ולככול: **רז הוה דמזבל.**
היינו רז הוה סתמא. ולפי שעכשיו היה ר' זירא זכרך ישראל במקום

ר' זירא הלש על לגביה ר' אבבה ו' קביל
עליה אי' מתפחה קמינא חריך שקי עבידנא
יומא טבא לרבנן אתפח עבד סעודתא
לכולהו רבנן כי מטא למשרי אמר ליה לר'
זירא לישרי לן מר א"ל לא סבר לה מר להא
דר' יוחנן דאמר בעל הבית בוצע שרא להו
כי מטא לברוכי אמר ליה נברך לן מר אמר
ליה לא סבר לה מר להא דרב הונא דמן
בבל דאמר בוצע מברך ואיהו כזמאן סבירא
ליה כי הא דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון
בן יוחי בעל הבית בוצע באורח מברך בעל
הבית בוצע כדי שיבצע בעין יפה ואורח
מברך כדי שיברך ו' בעל הבית מאי מברך
יהי רצון שלא יבוש בעל הבית בעולם הזה
ולא יכלם לעולם הבא ורבי מוסיף בה דברים
ויצלה מאד בכל נכסיו ויהיו נכסיו ונכסיו
מוצלחים וקרובים לעיר ואל ישלום שטן לא
במעשי ידיו ולא במעשי ידיו ואל יזדקר לא
לפניו ולא לפניו שום דבר הרהור חטא
ועבירה ועון מעתה ועד עולם: יעד היכן
ברכת הזמון רב נחמן אמר עד נכרך ורב ששת
אמר עד הון נימא כתנאי דתני חרד
הברכת הזמון שנים ו' ושלושה ותניא אידך
שלושה וארבעה סברוה דכולי עלמא הטוב
והמטיב לאו דאורייתא היא מאי לאו בהא
קמיפלגי מאן דאמר שתיים ושלוש קסבר עד
הון ומאן דאמר שלש וארבע קסבר עד נכרך
לא רב נחמן מתרין למעמיה ורב ששת
מתרין למעמיה רב נחמן מתרין למעמיה דכ"ע

עד נכרך מאן דאמר שלש וארבע שפיר ומ"ד שתיים ושלוש אמר לך הכא
בברכת פועלים עסקינן דאמר מר ו' פותח בהון וכולל בונה ירושלים בברכת
הארץ רב ששת מתרין למעמיה דכ"ע עד הון מ"ד שתיים ושלוש שפיר ומ"ד
שלש וארבע קסבר ו' הטוב והמטיב דאורייתא היא אמר רב יוסף תדע דהטוב
והמטיב לאו דאורייתא שהרי פועלים עוקרים אותה אמר רב יצחק בר שמואל
בר מרתא משמיה דרב תדע דהטוב והמטיב לאו דאורייתא שהרי פותח בה
בברוך ואין חותם בה בברוך כדתניא ו' כל הברכות כולן פותח בהן בברוך
וחותם בהן בברוך חוץ מברכת הפירות וברכת המצות וברכה הסמוכה לחברתה
וברכה אחרונה שבקריית שמע יש מהן שפותח בהן בברוך ואין חותם בברוך
ויש

ירושלים אבל לחלאין אין לזכך אס האחד אינו יודע כי אס החזי זכרה אבל רציעי לז לז דנכרך לזד לא חשיב זכרה ולכן אי אפשר לחלק
לשנים נכרך והון ומאן דאמר זד' קסבר עד נכרך דנכרך חשיב זכרה אמת לפני ענמה והון זכרה אחרת והיינו זד' שארצעה
זני אדם מצרכין אותן שאחד יאמר נכרך והשני הון והשלישי נוהה לך והרציעי עד זונה ירושלים:
כל הברכות ברוך וחותמות בברוך חוץ מברכת הפירות וברכת המצות וברכה הסמוכה לחברתה וברכה אחרונה
שבקריית שמע. והא לך הסדר זכרת אשר יכר אינה סמוכה לאשר יכר וכו' כגון אס לא זא מן הנקצים ידידי טהורות אין לרין לזכרת
אשר יכר ורין לומר הואיל ואין זה אלא הודאה זעלמא אינה פותחת זכרון והואיל וארוכה קאל וכן נמי
לרין לומר גזי אמת הוא עד שלא זכר א העולם וכו' וכל הני זכרות קטנות כל אחת זכרה לענמה כדאמרן זעלמא י' כד הוה מלהך הוה
מצרך מלעדי גזר וכן כולן ועוד דהוה קלרות והיין זכרת הפירות יתי רלון למי היא סמוכה ואומר רציעו תס שהיא מן הזכרה זרון אמת
ה' המעציר שניה פעמי וכהי רלון ואס תאמר והלא כל הזכרות כולן לרין זכרין לומר בתחיתמתן מעין פתיחתן והוא ליכא וייל
דשפיר הוי מעינה סמוך לחתימה מהמעציר דסמוך לחתימה איכא ותגמלני סמוך עובייה והיינו גמילות סמדים שהקצ"ה מעציר
שינה מן האדם ומחדש כחו כדאמרנין זמדרש חדשים לזקרים וגו' שהוא מחזיר הנשמה שלמה ושקטה בגוף כאשר היתה זכחלה אע"פ
שהיתה עיפה והיינו פעין פתיחתה ולעסוק דזכרי תורה והערב נא הכל זכרה אמת היא ורין לומר והערב נא וישתבח סמוכה
לזרון שאמר ולכן יש ליחיד שלא לספר צניייה אע"פ שיש הפסק עוצא פסוקי דומרה מכל מקום לא מפסקי וזוה יחיא זכרה אחרונה
שבק"ש אמת כו' אמת היא סמוכה אל אהבה וכו' ופסוקי ק"ש לא מפסקי ואס תאמר זכרה אחרונה למי שהוא קורא בתורה אמאי
לריכה לפתוח זכרון הא סמוכה לחזרתה לזכרה ראשונה ויש לומר לפי שהיו רגילים י' שלא היו מצרכים רק הראשון זכרה ראשונה
והאחרון זכרה אחרונה ואיכא הפסק גדול בין ראשון לאחרון י' שזו שמקנו שתייהן לכל א' וא' משום הגנכסין ומשום היוצאים לא זרה ממקומה:
והטוב

(א) ז'ל קיבלן (ב) ג'ני עשין
(מטעם) [מפתח] (עבד) וכו'
(ג) שם זכרת המזון שתיים
א"ב"ר" (ד) ז'ל ע"ה (ה) [למאן] וכו'
והוא ש' וכן צו"ע ש' אי
דוקא. (ו) ג'ל ע"ה (ז) [למאן] וכו'
מ"ג. (ח) פסקים קד' (ט) י' ש'
ספריה הטעמה שנים ושלושה,
(י) [שם א"ח] וזכרת זו זכרת
הון א"ח ה' אלהיך זו זכרת
הזמון אמנם לכאורה נראה
עיקר זכירתה מוס' מפני
שהיא ספקר. (יא) [למאן] וכו'.
(יב) [מגילה כ"א]. (יג) [בספריים
אמריש] כך הטעמה וזכר כן
שחקני שתייהן לכאורה משום
הגנכסין ומשום היוצאים שזו
לא זרה ממקומה.

הגהות הב"ח

(א) ג' ספרי לבעל הבית:
(ב) שם זכרת המזון שתיים
ושלש ומאן דאמר שלש
וארבע סבירא: (ג) שם
דלמא מר ברבא ראשונה
בתקנתה שניה פותח
בברכת הארץ וכוללים
זונה ירושלים:

גליון הש"ס

גמ' שהרי פועלי עוקרין.
ע"ל לעיל ק"ו ע"ה מוס'
ד"ה וחמת ו"ע:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה עד היכן. ולא
משום דחשיב זכרת הון
מזון. וזוה נכרת אמת
הרין וכו' דגברי רבני
זלמ' ס"י ר':

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש הוסיף,
כלומר שברך ברכת זמון
השלישי עם השנים ולא
שבירך יחזור ואיכא.
ב. בתוס' ר"ש מחזיק,
חמה רבינו על אלקי נשמה
וכו'.

מוסף רש"י

נכסיו. קרקעות, זמון
ושלש זכרות. נקראים
מגלולין (כ"ח). וכולל
בונה ירושלים בברכת
הארץ. שני זכרות אמת
זכרות אמת וזני ירושלים
זמון (ע"ה טו). קסבר
הטוב והמטיב דאורייתא
היא. ומנכרת הארץ היא
דלמאן [למאן] א"ח א"ח
מן ז' זה הטוב והמטיב
(קטן טו). וברכת המצות.
כגון להשתבח צניית וזל
נטילת לזל (מפחים דק).
וברכה אחרונה שבק"ש.
אע"פ שאין זכרה אחרת
לנטילת הימנה שמתחלה זכה
בברוך (טו) שכי סמך
קמת שמע, אשכ"ח אינו
מתחלה כן בברוך ומצנין
ליה זכרה הסמוכה לחברתה
לאוהא שלפי ק"ש שהי
מחזיק אמת ויזי על קופא
על ק"ש ודלמאן [למאן] א"ח
(ד' ע"ה) שפיר למאן א"ח
ויזי אחר א"ח ה' א"ח,ס'
כדכתיב וי' אלהים אמת,
הלך תחלה זכרה אריכה
דמאן (הר"ם פסחים טו).
יש מנכר, מלא שחכר,
שפותח בהן בברוך ואינו
חותם בברוך. כגון זכרת
פירות ומלות (פסחים טו).